

ליקוטי מוהר"ן בפרשה - 190

פרשת 'חוקת' - ה'תשפ"ד / מאת הר"ג אליהו עטיה שליט"א

לקבלת השיעור במייל:
6537488@gmail.com

לקוטי מוהר"ן תורה ל' חכמת שלמה

פרה-אדומה-תמימה-אפר / סוד פרה - איך לבוא לחיים נצחיים / סוד פרה אדומה מייחד את הצורך בפרה אדומה / לך אני מגלה טעם פרה ולכולם חוקה / כשזוכים לשער החמישים זוכים לחיים נצחיים / בפרה אדומה יש מ"ט בחינות / פרה באה לטהר (בינה), ולא לקדש (חכמה) / כיון שזכה שלמה לכמה - סבר שישגי 'סוד פרה אדומה' / חכמת שלמה גדולה משמנה סוגי חכמה / סוד פרה אדומה הוא 'כתר חכמה' שלמה לא זכה שלמה / שלמה היה חכם כנגד כל ישראל / מי הם 'בני קדם', ומה היתה חכמתו? / "ט"ר - חכמת שמינת צפופי עופות / 'שמעתי מאחרי הפרגוד' / המעשה בגמ' 'עילוי ברח' / בחושות בקדירה בכספים / פרעה שולח לשלמה אומנים שימותו באותה שנה / רוח הקודש כאן היא רוח חכמה / חכמת אדם הראשון ידע לקרוא שמות / מהי החכמה המיוחדת בקריאת שמות / החכמה המיוחדת בידיעת אדם את שם עצמו / חכמת אדם בקריאת שם ה' אדני' / חכמתו של אברהם / הכח הגדול שהיה לעבודה זרה בימיהם / המעשה של זונין עם ר' עקיבא / ה' נח נתן לעבודה זרה לטעות את הגויים בשביל הבחירה / מה היה הביטול ביצר הרע של ע"ו / משה רבינו עם כל חכמתו הבין שהעיקר הוא אמונה פשוטה / ע"ו שלמות הדעת דקדושה האמונה חזקה יותר / בבבאיים - לא קם כמשה, במלכים - קם, והוא שלמה / מעלת חכמת יוסף הצדיק / עוד בענין חכמת יוסף / כיצד רק התבואה של יוסף לא הרקיבה / כל זמן שהדבר עוד גודל הוא לא מתקלקל / "בתך בגרה - שחרר עבדך ותן לה" / היוכוח בין פרעה לחרטומים / כיצד הוכיח יוסף שיודע שבעים שפות / יוסף יודע שפה אחת יותר - לשון הקודש / דור דעה חטאו מרוב חכמתם / למי סולחים? לטפשים ולחכמים / מדוע חנה מבקשת ילד 'לא חכם ולא טיפש' / חטאי דור המדבר משום שהלכו אחר השכל / כפרה על חטא העגל בגלל רוב הזהב / לשלמה צריך למחול יותר אפי' מדור המדבר / סיכום שמונת מדרגות החכמה של שלמה / שלמה המלך ידע להלביש שכל תחתון בשכל עליון / הרמזים בעץ ארץ ובאזוב / תולעת שני מקשרת את ההפכים / 'שני תולעת' - 'נעות דקדושה' / גם לתפילה צריך 'נעות דקדושה' / פרה אדומה מקשרת בין פשוטים לצדיקים ובין ישראל לה' ית' / מטרת טמאים - את האיש הפשוט / מטמאת את הטוהרים - את האיש החשוב והגדול

השיעור לרפואה שלימה של שרון בן נעימה נעמי יאל נא רפא נא לוי

פרה-אדומה-תמימה-אפר

א. היום בעז"ה נעסוק בענין פרה אדומה, ובענין חכמת שלמה. כתוב: **וַיִּקְחֵהוּ אֱלִיָּהוּ פָּרָה אֲדֹמָה תְּמִימָה וְגו'** (במדבר יט, ב). ואין לפרש 'שתמימה' הכוונה שאין בה מום, שהרי כתוב מיד: **וְאִשֶּׁר אֵינָן בָּהּ מוּם וְגו'**, אלא פירש"י: 'תמימה - שתהא תמימה באדמימות (אדומה לגמרי) ואם היו בה שתי שערות שחורות פסולה'. יש 4 דברים ב'פרה אדומה': 1. פרה. 2. אדומה. 3. תמימה. 4. עושים ממנה 'אפר'. 'פרה' - רומזת למצות פריה ורבייה. 'אדומה' - רומז לדם האדם נוזל החיים. 'תמימה' - רומזת שאדם יבורך להיות שלם בלי שום מום. ואפר - זה אותיות 'רפוא' - רפואה.

סוד פרה - איך לבוא לחיים נצחיים

ב. וזהו אחד הסודות העמוקים של פרה אדומה, כי התכלית של 'פרה אדומה' הוא לטהר מי שטמא בטומאת מת, אבל מהי הטהרה הכי גדולה מטומאת מת? שזוכים לחיים נצחיים, ועל ידי שאין טומאת מיתה - זו הטהרה הכי גדולה שיכולה להיות, שאין מה שיגרום לטומאת מת. וזה נרמז בארבעה דברים האלו, כי פריה ורבייה מרמז על נצחיות החיים, וכן דם האדם שהוא נוזל החיים. ולהיות בלי שום מום, הם חיים טובים ותקינים. ורפואה, היא להיות בריא מכל חולי - והרי שהכל רומז על חיים טובים ושלמים, והסוד עצמו של 'פרה אדומה', הוא איך להגיע לחיים נצחיים ממש.

סוד פרה אדומה מייחד את הצורך בפרה אדומה

ג. פרה אדומה נקראת 'חוקת התורה', 'חוקה' זו מצוה שאין לה טעם, ולא יודעים את הסוד של פרה אדומה. ויש להבין, מה התייחודה 'פרה אדומה' דוקא מכל התורה שאי אפשר לדעת את הסוד שלה? עד שאפילו שלמה המלך החכם באדם ניסה להבין את הסוד של

פרה ולא הצליח! והביאור בזה: יש שתי בחינות בפרה אדומה - יש את 'מעשה הפרה', ויש את 'סוד הפרה'. ומה ההבדל בין המעשה לבין הסוד של פרה אדומה? 'מעשה פרה אדומה' - לטהר את הטמאים, וסוד ה'פרה אדומה' - איך להשיג את המדרגה לחיות 'חיים נצחיים'. ושלמה המלך רצה לדעת את 'סוד פרה אדומה', כי הסוד שלה זה לחיות חיים נצחיים, שאז לא יהיה טומאת מת, וממילא לא יצטרכו לטהרת פרה אדומה, כי הסוד של פרה אדומה מפקיע את הצורך בטהרת פרה אדומה.

נמצא שכל מה שצריך פרה אדומה, זה רק בזמן שלא יודעים את הסוד שלה, אבל אם יודעים את הסוד של פרה אדומה איך חיים - 'חיים נצחיים', שאז אין מיתה, ואין טומאת מת, כבר לא צריך טהרת פרה אדומה. ולכן אי אפשר לדעת את סודה וללמד אותו, כי אם מלמדים את הסוד של פרה אדומה, שהוא בחינת שער החמשים כמו שנבאר בסמוך, אזי כבר יודעים את סוד החיים הנצחיים ולא צריך לפרה אדומה.

לך אני מגלה טעם פרה ולכולם חוקה

ד. מובא במדרש (במדבר רבה יט, ט): **וַיִּקְחֵהוּ אֱלִיָּהוּ פָּרָה אֲדֹמָה** אָמַר ר' יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינְאֵי, אָמַר לֹא הַקְבִּי"ה לַמֶּשֶׁה: לָךְ אֲנִי מְגַלֶּה טַעַם פָּרָה, אָבָל לְאַחַר, חָקָה. רק משה רבינו ידע את הסוד של פרה אדומה, אבל היות שמשה לא יכול ללמד לישראל ולהוציא את הסוד של פרה אדומה מהכוח אל הפועל, ולגרום שיהיו חיים נצחיים לכולם, א"כ גם לגבי עצמו לא יכל משה רבינו להשתמש בסוד פרה, ולהגיע לבחינת 'חיים נצחיים'. ולהבדיל, כמו אדם שיודע משהו, אבל לא יודע איך ללמד אותו, זה סימן שיש חיסרון בהבנה שלו עצמו. דומה לזה, משה רבינו שיודע את סוד פרה, אבל אסור לו ללמד אותו, אזי גם אצלו בעצמו - הוא לא יוצא מ'כח אל הפועל', ולא יכול עדיין לפעול עם זה.

כשזוכים לשער החמישים זוכים לחיים נצחיים

ה. ונבאר את הדברים יותר, כתוב במדרש (שמות רבה מא, ז) כשזכו ישראל ללוחות ראשונות היה להם חירות ממלאך המות, כלומר שעל ידי ידיעת התורה שזכו לה בשער החמישים בלוחות הראשונות, ע"י שהוסיף משה יום אחד מדעתו (שבת פז.), והכניס את ישראל בשער החמישים, זכו לידיעת התורה כזו שהיא מקבילה לחירות ממלאך המות. אבל אחר כך בחטא העגל שעליו באה הפרה לכפר, ירדו משער החמישים, ואפילו משה ירד משם, וכמו שדורש האריז"ל את הפסוק (שמות לב, ז) **לָךְ רַד כִּי שָׁחַת עֲמֹךָ** - רד מ-ל'ך, רד מחמשים שערי בינה, והוא ירד ל-מ"ט שערי בינה. ורק ביום פטירתו הוא חזר לשער ה-נ'.

פרה אדומה יש מ"ט בחינות

ו. וגם אחר טהרת פרה אדומה, שבאה לכפר על חטא העגל כמו שמביא רש"י, עדיין נאמר (שם, לד) **וּבְיָוִם פְּקָדֵי וּפְקָדֵי עֲלֵהֶם חֲטָאתָם**, כלומר שלא חזרנו לגמרי לכמו שהיה קודם החטא, וישראל לא חזרו לעולם לשער החמישים, רק בגאולה העתידה. וזה שמצאנו שכל ענין 'פרה אדומה' הוא במספר ארבעים ותשע ולא יותר, וכמו שאמרו במדרש (במדבר רבה יט סוף אות ב), **וְזֵל: רַבִּי חֲנַן בֶּן**

אבל גם שלמה אומר "כל זה נסיתי בחכמה, אִמְרָתִי אֶחְכְּמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמְּנִי" – כלומר, נסיתי להשיג את סוד פרה אדומה שהוא שייך ל'חכמה', ובכל אופן "אִמְרָתִי אֶחְכְּמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמְּנִי", עם כל החכמה שלי היא רחוקה ממני. כלומר, אף שהשיג שלמה כל שלמות החכמה, החכמה הזאת של סוד פרה אדומה – היתה רחוקה ממנו, כי בחכמה זו תלוי ה'חיים נצחיים' ששייך רק לעתיד לבוא.

חכמת שלמה גדולה משמונה סוגי חכמה

ט. והמדרש בפרשתנו ממשיך לבאר מה היתה גדולת חכמה שלמה, ולאִיזה שלמות היא הגיעה, ובכל אופן עדיין את החכמה הגבוהה יותר מכל, שהיא סוד פרה אדומה עליה נאמר "אִמְרָתִי אֶחְכְּמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמְּנִי". ומביא שם המדרש את הפסוק (מלכים א' ה, ט-יא): "וַיִּתֵּן אֱלֹהִים חָכְמָה לְשִׁלְמֹה וַתְּבוֹנֶה הִרְבֵּה מְאֹד וַרְחֹב לֵב כְּחֹל אֲשֶׁר עַל שְׁפַת הַיָּם, וַתֵּרֶב חֲכָמַת שְׁלֹמֹה מִחֲכָמַת כָּל בְּנֵי קִדְּם וּמִכָּל חֲכָמַת מִצְרַיִם, וַיִּחְכַּם מִכָּל הָאָדָם מֵאִתֵּן הָאֲזָרְחִי, וְהִימָן, וְכַלְכַּל, וַדְרָדַע בְּנֵי מְחֹל". והמדרש מונה בפסוק זה שמונה מעלות של חכמה שזכו בה בני העולם ושלמה היה חכם יותר מהם. ואלו הן: א) "כְּחֹל אֲשֶׁר עַל שְׁפַת הַיָּם, וַתֵּרֶב חֲכָמַת שְׁלֹמֹה ב) מִחֲכָמַת כָּל בְּנֵי קִדְּם ג) וּמִכָּל חֲכָמַת מִצְרַיִם, ד) וַיִּחְכַּם מִכָּל הָאָדָם ה) מֵאִתֵּן הָאֲזָרְחִי, ו) וְהִימָן, ז) וְכַלְכַּל, ח) וַדְרָדַע בְּנֵי מְחֹל".

סוד פרה אדומה הוא 'כתר דחכמה' שלזה לא זכה שלמה

י. והנה קודם שנבאר את דברי המדרש מי הם כל השמונה האלו, יש כאן דקדוק יפה, כי אם המדרש מונה שמונה אנשים שזכו לחכמה – א"כ הם שמונה מדרגות בחכמה ואם שלמה המלך זכה להיות חכם יותר מהם, הרי ששלמה זכה לתשעה מדרגות חכמה מתוך עשר. אבל את המדרגה העשירית של החכמה בחינת 'כתר דחכמה', זה עדיין לא זכה שלמה ולכן גם הוא אומר "אִמְרָתִי אֶחְכְּמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמְּנִי".

שלמה היה חכם כנגד כל ישראל

יא. המדרגה הראשונה שמונה הפסוק "וַיִּתֵּן אֱלֹהִים חָכְמָה לְשִׁלְמֹה וַתְּבוֹנֶה הִרְבֵּה מְאֹד וַרְחֹב לֵב כְּחֹל אֲשֶׁר עַל שְׁפַת הַיָּם", ומסביר המדרש: מהו "כְּחֹל"? רַבֵּן אֶמְרֵי נִתֵּן לוֹ חָכְמָה כְּנֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל, שְׁנַאֲמַר (הושע ב, א): "וְהָיָה מִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם וְגו', ע"כ. והרי שזכה שלמה המלך לחכמה כנגד כל ישראל יחד, ומבואר שם במדרש, שענין החכמה הזו היא להיות כחול הים, 'אָמַר רַבִּי לִוֵּי מַה חֹל גָּדַר לָיִם כִּף הַיָּתֵה חָכְמָה גְּדוּרָה לְשִׁלְמֹה'. שלמה המלך עשה גדרים, מבואר בגמ' בעירובין (דף כ"א:) שתיקן עירובין ונטילת ידיים שהם גדרים לשבת ולטהרה.

מי הם 'בני קדם', ומה היתה חכמתן?

יב. עוד אומר המדרש: "וַתֵּרֶב חֲכָמַת שְׁלֹמֹה מִחֲכָמַת כָּל בְּנֵי קִדְּם", מה היתה חֲכָמַתָּן שֶׁל בְּנֵי קִדְּם? שְׁהֵיוּ יוֹדְעִים וְעֲרוּמִין בְּטָרָה, ע"כ. והנה קודם כל יש לבאר מי אלו 'בני קדם', ואומר הזוהר בפרשת חיי שרה (ח"א דף ק"ג): "וּז"ל: כְּתִיב "וַתֵּרֶב חֲכָמַת שְׁלֹמֹה מִחֲכָמַת כָּל בְּנֵי קִדְּם", אֵלֶּיךָ אֵינִי דִּהְיוּ מִבְּנֵי בְּנֵי פִילִגְשִׁים דְּאֶבְרָהָם, וְהָא אֲוִקִימָנָא, דְּהָא בְּאִינוּן הִרְרֵי קִדְּם, אֵינִי דְּאֲוִלְפִין חֲרָשִׁין לְבְנֵי נְשָׂא, וּמֵהֵיא אֲרִיץ קִדְּם, נְפִקוּ: לְבָן, וּבְעוֹר, וּבְלָעַם בְּנֹן, וּבְלָהוּ חֲרָשִׁי.

פְּזֵי פִתְרֵי קְרָא בְּפִרְשֵׁת פְּרָה, שֵׁישׁ בָּהּ מִשְׁבְּעָה שְׁבַעָה (היינו ארבעים ותשע), שְׁבַע פְּרוֹת, שְׁבַע שְׂרָפוֹת, שְׁבַע הַיּוֹת, שְׁבַע כְּבוֹסִין, שְׁבַעָה טְמָאִים, שְׁבַעָה טְהוֹרִים, שְׁבַעָה כְּהֵנִים, וְאִם יֵאמֶר לָךְ אָדָם חֲמִשָּׁה הֵן, אָמַר לוֹ, מִשָּׁה וְאֶהְרֵן בְּכָלֵל, ע"כ.

והרי שנמנו בפרשת פרה מ"ט בחינות. והוא בדוקא, כי באמת מה שנתגלה הוא רק 'מעשה פרה אדומה' שהוא בכל המ"ט בחינות הכתובות בפירוש בתורה. אבל 'סוד פרה אדומה' – שהוא בחינת שער החמישים, זה כבר לא נתגלה רק למשה, וגם למשה בעצמו לא יכל להוציא זאת מהכח לפועל ללמד את ישראל. ולכן 'סוד פרה אדומה' שהוא שער החמישים שהוא בחינת 'חיים נצחיים' כמו שהיא בלוחות ראשונות – לא נתגלה, ורק 'מעשה פרה אדומה' שהוא בחינת מ"ט שערי בינה, הוא כן נתגלה, והוא יש לו כח לטהר את הטמאים, אבל אין לו כח להביא את האדם לחיים נצחיים.

פרה באה לטהר (בינה), ולא לקדש (חכמה)

ז. והנה ההבדל בין 'מעשה פרה אדומה' – שהוא מועיל רק לענין טהרה, לבין 'סוד פרה אדומה', שהוא מביא לחיים נצחיים, הוא החילוק בין הספירות 'חכמה' ל'בינה', ספירת הבינה היא בחינת הטהרה, וזה 'מעשה פרה אדומה' שנתגלה לנו. אבל החכמה של פרה אדומה – שהוא הסוד שלה לא נתגלה לנו. וזה שאומר הזוהר הקדוש בפרשתנו (ח"ג דף ק"פ): "וּז"ל: כָּל מְלָה דְּהָאֵי פְּרָה, הִיא בְּשַׁבַּע, ז' כְּבוֹסִים וְכוּ', וְהָא אֲתָמַר (במדרש הנ"ל), מַאי טְעָמָא בְּגִין דְּהִיא 'שְׁבַע שְׁנֵי שְׁמֻטָּה' – 'זִבְתָּ שְׁבַע' אֲתָתְרִי (ספירת הבינה), וְעַל דָּא כָּל עוֹבְדֵי בְּשַׁבַּע. תָּא חֲזִי, כָּל מַאי דְּאֲתָעִיב מֵהָאֵי פְּרָה, בְּגִין לְדַבְּרָהּ, וְלָא לְקַדְּשָׁא, (תרגום: כל דבר בפרה זו היא בשבע, שבעה כבוסים וכו', והרי נתבאר. מה הטעם? משום שהיא שבע שני שְׁמֻטָּה, וזת שבע נקראת, וְעַל כֵּן כָּל מַעֲשֵׂיהָ בְּשַׁבַּע. בא וְרָאה, כָּל מַה שְׁנַעֲשֶׂה מִפְּרָה זו – בְּשִׁבְלֵי לְטַהַר, וְלֹא לְקַדְּשָׁא, ע"כ"ל.

וביאור עומק דברי הזוהר הוא כנ"ל, שענין פרה אדומה הוא רק בספירת הבינה בחינת מ"ט שערי בינה, ואין בה את השער החמישים שהוא כבר יחוד של ל"ב נתיבות חכמה עם הבינה. וענין החכמה הוא בחינת 'קודש', (ע' זוהר אחרי ח"ג דף ס"א. ועוד). ולגבי קודש שהוא חכמה, עליו נאמר (קהלת ז, יב) "הַחֲכָמָה תַּחֲיָה בְּעָלְיָהּ", וזהו 'סוד פרה אדומה', שהוא כבר בחינת 'חיים נצחיים'.

כיון שזכה שלמה לכמה - סבר שישג 'סוד פרה אדומה'

ח. וזהו דקדוק דברי שלמה המלך עליו השלום, שהוא כן זכה לחכמה, ולכן הוא רצה לעמוד על סוד פרה אדומה, וזה שאמרו במדרש (במדבר רבה יט, ג) "זאת חֲקַת הַתּוֹרָה" וגו', רַבִּי יִצְחָק פִּתַּח (קהלת ז, כג): "כָּל זֶה נִסִּיתִי בְּחָכְמָה אִמְרָתִי אֶחְכְּמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמְּנִי", כְּתִיב (מלכים א' ה, ט): "וַיִּתֵּן אֱלֹהִים חָכְמָה לְשִׁלְמֹה" וכו', ע"כ"ל. וביאור הדברים, שלמה המלך רצה לדעת את 'סוד פרה אדומה', כי הוא הבין שכל מה שהוא נעלם מכל ישראל, הוא משום שהוא בא מספירת החכמה ולא רק מספירת הבינה, וכיון ששלמה קיבל 'חכמה' כמו שכתוב "וַיִּתֵּן אֱלֹהִים חָכְמָה לְשִׁלְמֹה", לכן סבר שהוא כן יכול להשיג את 'סוד פרה אדומה', דהיינו את בחינת החיים נצחיים שבאים מהחכמה.

עיליש: 'העורב הוא שקרן ואי אפשר לסמוך עליו'. ושוב הגיעה יונה והתחילה לצפצף. שאל רב עיליש: 'מה היא אמרה? אמר לו: 'עיליש ברח, עיליש ברח'. אמר רב עיליש: יונה נמשלה לכנסת ישראל סימן שאברח ויהיה לי נס.

בוחשות בקדירה בכשפים

טז. אמר רב עיליש קודם שאברח ואמר אלך לבדוק אם בנות רב נחמן שגם הם נתפסו איתו בשבי, האם הן שמרו על עצמן בקדושה אצל השבאים ונשארו צדיקות, ואציל אותם יחד איתי. כי כדי שיתרחש להן הנס צריך שהם יהיו צדיקות. (כמובא בגמ' ע"ז (דף יח.) על ר' מאיר שברוריה בקשה ממנו להציל את אחותה מבית הסוהר, ואמר רבי מאיר שאם שהיא שמרה על עצמה בקדושה, יתרחש לה נס ותנצל. כי אם הן ח"ו עברו עבירה, אין מה להציל אותן. מה עשה? הוא ידע שהנשים את הסודות שלהן הן אומרות אחת לשניה בבית הכיסא. והוא הלך ועמד מאחורי בית הכיסא ושמע אותן מדברות דברים לא טובים, כי הן אמרו, שפעם היו להם בעלים בנהרדעא, ועכשיו השבאים הם הבעלים החדשים שלנו, בואו נגיד להשבאים שייקחו אותנו רחוק מפה, כדי שלא יבואו החכמים ויפדו אותנו, כי אנחנו רוצות להישאר עם השבאים. מיד כשרב עיליש הבין שהן לא שמרו על עצמן הוא ברח משם, והשאיר אותם בשבי. וכשחזר, אמר ששלמה המלך צדק שאמר: 'וְאִשָּׁה בְּכָל אֶלֶה לֹא מְצֵאתִי', כי בנות רב נחמן לא היו צדיקות, אלא היו מערבבות את הקדירה הרותחת בידיהן, בכח הכשפים.

פרעה שולח לשלמה אומנים שימותו באותה שנה

יז. המעלה השלישית: 'ומפל חכמת מצרים'. אומר המדרש: מה היתה חכמת מצרים...? בְּשִׁבְקֵשׁ שְׁלֵמָה לְבָנוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שְׁלַח אֶצֶל פְּרָעָה נְכֵדָה, וְאָמַר לוֹ: 'שְׁלַח לִי אֲמָנִין בְּשִׁכְרָן (כלומר, ואני אשלם להם את השכר), שְׂאֲנִי מִבְּקֵשׁ (רוצה) לְבָנוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ'. מה עשה (פרעה)? בְּנֵס כָּל אֲצִטְרוֹלוֹגִין (חיים בכוכבים) שָׁלוּ, צִפּוּ וְרָאוּ בְּנֵי אָדָם שְׁעֵתִידִין לְמוֹת בְּאוֹתָהּ שָׁנָה, וְשִׁלְחָן לוֹ. בְּשִׁבְאָו אֶצֶל שְׁלֵמָה צָפָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁהֵם מֵתִים בְּאוֹתָהּ שָׁנָה. נָתַן לָהֶם תְּכָרִיכִין (בגדי מתים) וְשִׁלְחָן אֶצֶלוֹ, שְׁלַח לוֹ (שלמה לפרעה) לֹא הָיָה לָךְ תְּכָרִיכִין לְקַבֵּר אֶת מֵתֶיךָ, הֲרִי לָךְ הֵן וְתְכָרִיכֶיךָ.

פרעה לא רצה שיבנה בית המקדש, הוא ידע שבית המקדש יכלה את כל הקליפות, הטומאה והכשפים, שזה כל כח של מצרים. אבל הוא לא יכל להשיב את פני שלמה המלך, לכן מה עשה? שלח לו אנשים שראה שימות השנה, וכך ימותו כל האומנים אצל שלמה, ולא יבנו לו את בית המקדש, ועוד יאשים את שלמה שבגלל שבונה את בית המקדש, מתו כל אלו האומנים. ומה עשה שלמה, הוא צפה ברוח הקודש שכל אלו האומנים ימותו, הלביש אותם תכריכים שהם בגדי מתים ושלח אותם לפרעה, ואמר לו וכי אין לך תכריכים במצרים לקבור את המתים שלך שלחת את האנשים האלו שהולכים למוט אצלי, כך אותם עם התכריכים שלהם.

רוח הקודש כאן היא רוח חכמה

יח. ולכאורה יש כאן שאלה פשוטה, כי אם שלמה המלך צפה ברוח הקודש, אם כן אין כאן חכמה מיוחדת, אלא שראה ברוח הקודש.

(תרגום: אלו הם שהיו מבני בני פילגשים של אברהם. והרי בארנו שהרי באותם הנרי קדם הם מלמדים בשפים לבני אדם, ומאותה ארץ קדם יצאו לכן ובעור ובלעם, וכלם מכשפים), ע"כ. ומבואר ש'בני קדם', הם בני הפליגשים של אברהם אבינו, שהם היו חכמים בחכמת הכישוף, וכמו שאמרו בגמ' (סנהדרין צא.) שאברהם אבינו מסר להם שם טומאה של כשפים, ושלמה המלך היה חכם מהם.

"ט"ר" - חכמת שמיעת צפצופי עופות

יג. אבל במפרשי המדרש מפרשים את המילים 'וערומין בט"ר', שהכוונה שהיו בקיאים בחכמת שמיעת צפצופי העופות. ומה יש לשמוע בצפצופי העופות? כתוב (קהלת י ב): "כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וְבַעַל כְּנָפָיִם יִגִּיד דְּבָרִי", לעוף השמים יש לו מעלה מיוחדת, שבזמן שהוא מעופף עם הכנפיים הוא שואב עם הנעת הכנפיים שלו דיבורים ואותיות שיש באויר. היום ידוע שיש 'גלי קול' באויר, אתה מדבר כאן והגלים הולכים למרחוק, ויש 'גלי רדיו' שזה יכול לעבור במהירות האור למרחקים עצומים. ויש גלי קול שהם יוצאים 'מאחורי הפרגוד' והם נחקקים באויר, ועופות השמים מוליכים את הקולות האלה.

'שמעתי מאחרי הפרגוד'

יד. מובא בגמ' כמה פעמים (ע' ברכות יח: חגיגה טו. סנהדרין פט:) 'שמעתי מאחרי הפרגוד', ומה זה 'מאחרי הפרגוד'? יש פרגוד שבתוכו השם יתברך יושב ודן את כל העולם, וכשה' יתברך רוצה לעשות דבר הוא דן אותו ואומר אותו כביכול שם, ויש סודות שיוצאים החוצה מאחורי הפרגוד ויוצאים כמו גלי קול, ומי שאוסף אותם הם העופות שמעופפים בשמים, ובהנעת הכנפיים הם שואבים את 'גלי הקול' שיצאו מאחורי הפרגוד, והם מוציאים את הדיבורים האלו בצפצוף וביצוץ שלהם. ואם כן, הצפצוף של הציפורים הוא על פי גלי הקול שהם אספו בדרך ע"י מעופם, וזה: "כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וְבַעַל כְּנָפָיִם יִגִּיד דְּבָרִי", תפקיד העופות הוא לאסוף את גלי הקול שיצאו מאחורי הפרגוד, ומתרגמים אותם לצפצופים. אבל הציפור עושה רק חצי עבודה, כי הציפור קולטת את גלי הקול של הדיבורים העליונים, והיא מתרגמת אותה לצפצופים וציוץ יפה של ציפורים. אבל הבעיה איך נתרגם את הציפוצים למילים, כדי להבין את המסר, בשביל זה כבר צריך לקבל חכמה מיוחדת, וזאת החכמה שהיתה לבני קדם שהיו מבינים שפת העופות. וזהו: "וְתִרְבֵּב חֲכָמַת שְׁלֵמָה מִחֲכָמַת כָּל בְּנֵי קִדְמָה" – שהיה בקי ומבין את כל שפת העופות והחיות יותר מכל בני קדם.

המעשה בגמ' 'עיליש ברח'

טו. הגמרא בגיטין (דף מה.) מספרת שרב עיליש ראה את בנותיו של רב נחמן שהיו בוחשות בקדרה בידיהן כשהיא רותחת, והבין שכנראה הן צדיקות גדולות. ואז שאל, איך כתוב (קהלת ז כח): "אָדָם אֶחָד מֵאֶלֶף מְצֵאתִי וְאִשָּׁה בְּכָל אֶלֶה לֹא מְצֵאתִי" – והרי יש את בנות רב נחמן שהן צדיקות גדולות? ואז קרה שלקחו אותו בשבי את רב עיליש יחד עם בנות רב נחמן. יום אחד ישב אצל רב עיליש בשבי אדם שמבין שפת העופות, ובא אצלם עורב והתחיל לקרוא בקול. שאל רב עיליש לאותו שמבין בשפת העופות: 'מה העורב אמר?' אמר לו: הוא אומר 'עיליש ברח, עיליש ברח'. אמר רב

מכל האדם, זה בגלל שזכה למ"ט שערי בינה, כי דוקא ע"י חכמה אדם יכול להיות עניו. וכן כאן באדם הראשון.

חכמת אדם בקריאת שם ה' אדני!

כב. ואז ה' יתברך שואל אותו עוד: אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא 'אֲנִי מִה שְׁמִי? אָמַר לוֹ אֲדֹנָי, (שאלו הקב"ה) לְמַה? שְׁאַתָּה אֲדוֹן עַל כָּל הַבְּרִיּוֹת! הֵינְנוּ דְכַתִּיב (ישעיה מב, ח): "אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי" – הוּא שְׁמִי שֶׁקָּרָא לִי אָדָם הָרִאשׁוֹן, ע"כ. וכדי להבין זאת נראה את דברי רש"י בישעיה, וז"ל: "אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי" – הוּא מְפֹרֵשׁ בַּלְשׁוֹן אֲדֹנָתוֹ וְכַתּוּב, וְעַלֵּי לְהִרְאוֹת שְׂאֵדוֹן אֲנִי, ע"כ. כלומר פסוק זה מפרש ששם הוי"ה שכך הוא נכתב, הוא נקרא בלשון אדני, בגלל שאדון אני. והחכמה של אדם הראשון היתה בזה, שאף שיש להקב"ה הרבה מאוד שמות, 'כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה'. ובכל אופן כששאל אותו הקב"ה על שמו, ענה לו אדם הראשון שנאה לקרוא לך 'אדני' כי אתה אדון על כל הבריות, היינו שאומר אדם, שאני מקבל על עצמי את אדנותך ומלכותך עלי.

ואף אחר כל חכמה עצומה זו שהיתה לאדם הראשון, שלמה המלך היה חכם יותר ממנו, כלומר, שאם היית נותן לשלמה המלך מבחן כזה לקרוא שמות לכל הבהמות והחיות, היה עובר אותו בקלות.

חכמתו של אברהם

כג. המעלה החמישית: שלמה היה חכם יותר "מֵאֵיתָן הָאֲזֹרְחִי". ואומר המדרש: "מֵאֵיתָן הָאֲזֹרְחִי" – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פט, א): "מִשְׁפִּיל לְאֵיתָן הָאֲזֹרְחִי", המדרש לא מסביר מה היתה החכמה המיוחדת של אברהם אבינו. אכן הרמב"ם (עבודה זרה א, ג), מסביר זאת, וז"ל: בֵּינוֹ שֶׁנֶּגְמַל 'אֵיתָן' (אברהם אבינו), וַיֵּשׁ לְרִמּוֹ שֶׁקָּרָא כֵּאֵן 'אֵיתָן' עַל שֵׁם שֶׁבִשְׁם זֶה רִמּוֹ כֵּאֵן הַכְּתוּב אֵת חֲכַמְתּוֹן זֶה הַתְּחִיל לְשׁוֹטֵט בְּדַעְתּוֹ וְהוּא קָטָן וְהַתְּחִיל לְחַשֵּׁב בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, וְהָיָה תַּמָּה הַיָּאֵף אֶפְשָׁר שִׁיְהִי הַגִּלְגָל הַזֶּה נוֹהֵג תָּמִיד וְלֹא יִהְיֶה לוֹ מְנַהֵג וְיָמִי יִסְבֵּב אוֹתוֹ, כִּי אֵי אֶפְשָׁר שִׁיְסַבֵּב אֵת עֲצָמוֹ. וְלֹא יִהְיֶה לוֹ מְלַמֵּד וְלֹא מוֹדִיעַ דָּבָר, אֲלֵא מִשְׁקַע בְּאוֹר בְּשָׂדִים בֵּין עוֹבְדֵי בּוֹכָבִים הַטְּפָשִׁים, וְאֲבִיו וְאָמוֹ וְכָל הָעָם עוֹבְדֵי בּוֹכָבִים וְהוּא עוֹבֵד עִמָּהֶם, וְלָבוּ מְשׁוֹטֵט וּמְבִין עַד שֶׁהִשִּׁיג דְּרָף הָאָמֵת וְהִבִּין קוֹ הַצֶּדֶק מִתְּבַנְּתוֹ הַנְּכֹנֵה. וַיִּדַע שִׁישׁ שֵׁם אֱלֹהֵי אֲחָד וְהוּא מְנַהֵג הַגִּלְגָל וְהוּא בָּרָא הַכָּל וְאֵין בְּכָל הַנִּמְצָא אֱלֹהֵי חוּץ מִמֶּנּוּ, ע"כ. גם הגמ' בב"ב (דף טז:) משבחת את חכמתו של אברהם אבינו שהיה בקי באצטגנינות, עד שכל מלכי מזרח ומערב היו משכימים לפתחו כדי לקבל עצמה ממנו.

הנח הגדול שהיה לעבודה זרה בימיהם

כד. צריך להבין, שהסיפור של עובדי עבודה זרה, זה לא היה דבר טיפשי כמו שהסבירו לנו בגן, שבנו פסל והשתחוו לו ועבדו והקריבו לו וכשקוראים בהגדה: "מִתְחַלְלָה עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה הֵיוּ אֲבוֹתֵינוּ (היינו תרח ונחור), וְעַכְשָׁיו קָרְבֵינוּ הַמָּקוֹם לְעַבְדָתוֹ" אתה אומר: 'ה' ירחם, כמה טפשים עם איי קיו אפס היו אבותינו תרח ונחור, איך הם עובדים לפסל דומם?! אבל כשיודעים שהם היו חכמים גדולים והם ידעו למשוך את כל כוחות הטומאה שבעולם לע"ז, מבינים שהתאוה לעבודה זרה היה דבר מאוד קשה, ולכן כמה מלכים וחכמים (נמשכו והתפתו אחרי עבודה זרה. מובא בסנהדרין (דף קב:))

אכן לכאורה יש עוד שאלה, למה כתוב 'צפה ברוח הקודש', הרי שלמה המלך היה נביא, וכמו שאמרו בגמ' בסוטה (דף מה:) מאן נביאים הראשונים? אמר רב הונא: זה דוד ושמואל ושלמה, ע"כ. ולכן נראה לבאר שהכוונה כאן 'רוח הקודש', ל'רוח חכמה'. וע' שיחות הר"ן (סוף שיחה קפ"ה), וז"ל: וְאָמַר שְׁבַלְתִּי יְדִיעָה בְּדֶרֶךְ הַשְּׂגָה (של רוח הקודש), יְכוּלִים גַּם בֵּן לְהִבִּין וְלִידַע עַל פִּי חֲכָמָה (את כל מעשה האדם), כִּי יְכוּלִים לְהִבִּין מִדְּבָרֵי שֶׁל הָאִישׁ. גַּם יֵשׁ בְּמָה סִמְנִים, וְאָמַר כִּי בְּהַחֲטֵם יְכוּלִים לְהִפְכֵר הַנוֹאֵף, גַּם אָמַר שֶׁבְּהַחְגוּרָה יְכוּלִין לְהִפְכֵר אֲמוּנָתוֹ, אִם אֲמוּנָתוֹ שְׁלֵמָה, וְכֵן יֵשׁ שְׂאָר סִמְנִים, ע"כ. וכן נראה לפרש כאן במדרש שהוא מונה את מעלות החכמה של שלמה, והכוונה שראה ב'רוח הקודש' – שהיא 'רוח חכמה', השיג שלמה את כל מה שהשיגו כל חכמי מצרים באסטרוולוגיה שלהם.

חכמת אדם הראשון ידע להרוא שמות

ט. המעלה רביעית: וַיִּחְפֶּם מִכָּל הָאָדָם. מי זה 'כל האדם'? אומר המדרש: וַיִּחְפֶּם מִכָּל הָאָדָם – אָדָם הָרִאשׁוֹן מִה הִיְתָה חֲכַמְתּוֹ? כְּשֶׁבִקֵּשׁ הַקְּב"ה לְבְרֹא אֵת הָאָדָם נִמְלָךְ בְּמַלְאכֵי הַשְּׂרָת, אָמַר לָהֶם (בראשית א, כו): "נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ", אָמְרוּ לְפָנָיו (תהלים ח, ה): "מִה אֲנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ וְכֵן אָדָם כִּי תִפְקְדֵנוּ". אָמַר לָהֶם (הקב"ה למלאכים): "אָדָם שְׂאֵנִי רוּצָה לְבְרֹאת חֲכַמְתּוֹ מִרְבָּה מִשְׁלָכֶם. מִה עֲשֶׂה? בְּנֵס כָּל בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף וְהַעֲבִירֵן לְפָנֵיהֶם, אָמַר לָהֶם מִה שְׂמוֹתֵן שֶׁל אֵלֹהִים? וְלֹא יָדְעוּ, בֵּינוֹ שֶׁבָּרָא אָדָם הַעֲבִירֵן לְפָנָיו, אָמַר לוֹ: מִה שְׂמוֹתֵן שֶׁל אֵלֹהִים? אָמַר: לִזֶּה נָאֵה לְקֹרֹת שׁוֹר, וְלִזֶּה אֲרִי, וְלִזֶּה סוֹס, וְלִזֶּה חֲמוֹר, וְלִזֶּה גָּמֵל, וְלִזֶּה נֶשֶׁר, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב, כ): וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׂמוֹת".

מהי החכמה המיוחדת בקריאת שמות

כ. הקב"ה אומר למלאכים, אתם שואלים מה המעלה של האדם, אני אגיד לכם, הוא יותר חכם מכם. והראיה, שאתם לא הצלחתם לקרוא שמות לחיות ולבהמות, ואדם הראשון כן הצליח. לתת שמות, זה לא סתם להמציא שם, זה מסתמא גם המלאכים היו יכולים. אלא כל שם של התורה של כל בהמה וחיה, השם הזה הוא כל המהות של הבהמה או החיה הזאת. ויתירה מזאת, בשם הזה היא גם נבראה על פי ספר יצירה, דהיינו ע"י חילופי אותיות וצירופים שונים, ששורשם הוא מהשם שלה, ע"י היא נבראה. וחכמה זו לא נמסרה למלאכי השרת, אלא דוקא לאדם הראשון.

החכמה המיוחדת בידעת אדם את שם עצמו

כא. אכן ממשיך המדרש, ואומר ששאל הקב"ה לאדם הראשון: אָמַר לוֹ וְאֵתָה – מִה שְׁמִי? אָמַר לוֹ 'אָדָם', (שאלו הקב"ה) לְמַה? שֶׁנִּבְרָאתִי מִן הָאָדָמָה רַבִּינוּ אֹמְרֵי בְּשִׁיחוֹת הַר"ן (שיחה רנ"ה): 'קָל יוֹתֵר לְתַן עֲצָה לְאַחַר מִלְּעֲצָמוֹ'. וה"ה גם כאן בענין השמות, קל יותר לתת שם שכולל את כל המהות של השני, מאשר לתת שם שכולל את המהות שלי. אבל אדם הראשון אמר להקב"ה שכל המהות שלו, היא לדעת כל רגע ורגע, שנבראתי מהאדמה, וזו חכמה גדולה של אדם הראשון, שכדי שאזכור כל רגע מי אני ולא אתגאה, זה על ידי שאתן לנגד עיני שאני בסך הכל נוצרתי מגוש בוץ. הענוה הכי גדולה באה ע"י חכמה. רבינו אומר בליקוטי מוהר"ן (תורה קצ"ו) שענוה בלי חכמה – היא ענוה פסולה. ומשה רבינו שזכה להיות עניו

אבל משה רבינו, אף שהיה כל כך חכם, ידע גם איפה לכבוש את חכמתו, ולהשים את שכלו בצד, ולהאמין בהקב"ה רק באמונה פשוטה. וכמו שכתב רבינו בשיחות הר"ן (שיחה ל"ג), וז"ל: אצל העולם אמונה הוא דבר קטן, ואצלי אמונה הוא דבר גדול מאד. ועקר האמונה, היא בלי שום חכמות וחקירות כלל, רק בפשיטות גמור כמו שהנשים וההמון עם הכשרים מאמינים, עכ"ל.

ע"י שלמות הדעת דקדושה האמונה חזקה יותר

כט. אמנם כשיש לאדם את האמונה הזאת, ככל שיש לו דעת יותר, כך אמונתו גדולה ועמוקה יותר, וכמו שכתב בלקוטי הלכות (יו"ד ה, ב, וז"ל: באמת אף-על-פי שאמונה היא דיקא להאמין באמונה לבד בלי שום דעת ושכל, כי במה שהשכל מבין – אין זה אמונה, אף-על-פירכן שרש האמונה וחייתה הוא דעת, כי בודאי בהקמה שאין לה שום דעת – אין שייך לומר עליה שיש לה אמונה, ועקר האמונה היא רק אצל האדם שיש לו דעת. רק שה' יתברך חונן עלינו וממשיך על נפשנו ודעתנו הארה משכל עליון בזה, שעל-ידי זה נמשך בנו כח האמונה, כי האמונה נמשכת בשקשה משכל עליון וגבה מאד מאד, שמשם נמשך בנו הכח להתחזק באמונה שלמה. ואף-על-פי שהאדם יכול לזכות לאמונה שלמה, אף-על-פי שאין לו דעת גדול, כמו שרואין ההמון עם והנשים שיש להם אמונה שלמה, שזה עקר האמונה להאמין בפשיטות כמותם (כנ"ל בשיחות הר"ן), אף-על-פירכן, מי שזוכה לשלמות הדעת דקדושה אז אמונתו חזקה יותר ויותר. וכל מה שהאדם זוכה להגדיל דעתו בקדושה, בתורה ועבודה – זוכה להמשיך הארה נפלאה אל האמונה יותר ויותר. ועל-ידי זה מתחזק באמונה יתרה בכל פעם, כי כל מה שיודע יותר, הוא מבין שאינו יודע עדין כלל – שצריך להתחזק רק באמונה שלמה, עכ"ל. וכעין דברים אלו מבואר בלקוטי מוהר"ן (תורה רנ"ה), ע"ש בעוטה אור.

בנביאים - לא קם כמשה, במלכים - קם, והוא שלמה

ל. והרי שהאמונה של משה מורה על שכל גדול שהיה לו, שלכן הגיע לשלמות האמונה יותר מכל אדם בבחינת "בכל ביתי נאמן הוא", ובכל אופן שלמה המלך היה חכם ממנו, עד שאמרו בגמ' בראש השנה (דף כא:) ודרשה את הפסוק (דברים לה, י) "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה" – בנביאים – לא קם, במלכים – קם, ע"כ. כי חכמתו של שלמה המלך היתה יותר אפילו ממשה, ומשה זכה למ"ט שערי בינה, ושלמה זכה גם לשער הנ' (אולם לא בשלמות), ולכן רצה לעמוד על סודה של פרה אדומה.

מעלת חכמת יוסף הצדיק

לא. המעלה השישית: "וְכַלְכַּל" – זה יוסף, שנאמר (בראשית מז, יב): וְכַלְכַּל יוֹסֵף וְגו'. אומר המדרש: אמרו המצריים בלום מלך עלינו עבד זה אלא בחכמתו (שהרי כך אמר פרעה שלא נמצא איש חכם כזה), מה עשו לו (לבדוק את חכמתו כי רצו להכשיל את יוסף), הביאו שבועים פתקין וכתבו עליהם שבועים לשון והיו משליכין אותן לפניו, וקורא כל אחד ואחד בלשון, (כלומר יוסף לא נכשל במבחן שלהם, והיה קורא את כל השפות). ולא עוד אלא שהיה מדבר בלשון הקדש שלא היה בהן כח לשמע, שנאמר (תהלים פא, ו): עדות ביהוסף שמו שפת לא ידעתי אשמע. כלומר, הוא הראה להם שהוא יודע עוד לשון וחכמה יותר מהם, כי אז השבועים לשון היו כוללים גם את החכמות שיש לכל עם ועם.

שמנשה המלך אמר לרב אשי אילו היית בדורי, היית מגביה שפת חלוקך מבין רגליך, כדי שתהא קל לרוץ, והיית רץ אחרי לעבוד עבודה זרה מפני יצר עבודה כוכבים שהיה שולט.

המעשה של זוני עם ר' עקיבא

כה. מובא בגמרא בעבודה זרה (דף נה.) שזונין אומר לר' עקיבא, לבי ולבך ידע דעבודה כוכבים לית בה מששא, והא קחונין גברי דאזלי כי מתברי ואתו כי מצמדי, פי, הלב שלי ולב שלך יודע שעבודה זרה אין בה ממש, רק מה שקשה לי שרואים אנשים שהולכים לבית עבודה זרה שבורים ונכים, ויוצאים משם בריאים ושלמים, ואיך זה יכול להיות. וענה לו, שלכל יסורים יש זמן שצריכים לצאת, ע"ש.

ה' נתן כח לעבודה זרה לטעות את הגוים בשביל הבחירה

כו. וממשיכה הגמ' אמר ליה רבא בר רב יצחק לרב יהודה: וסיפר לו שיש בית עבודה זרה במקומם, שכל פעם שהעולם צריך גשם, נראה להם העבודה זרה בחלום, ואומר תשחטו לי איזה אדם, ויהיה גשם, וכך קורה שוחטים לה אדם ובא גשם. וענה לו טוב ששאלת, דאם הייתי נפטר לא הייתי אומר לכם את מה שאמר רב, על הפסוק (דברים ה, יט) "וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים ונדחת והשתחית להם ועבדתם אשר חלק ה' אלהיך אתם לכל העמים", מלמד שהחליקן בדברים כדי לטורדן מן העולם. כלומר, הקב"ה נתן כח בעבודה זרה, כדי להטעות את הגוים – שיהיה להם בחירה, ופותח להם פתח למקום הטומאה, שאם יטעו יהיו טרודים מן העולם. ולכן אתה רואה שגם עבודה זרה יכולה לעשות מופתים.

מה היה הביטול ביצר הרע של ע"ז

כז. הגמרא ביומא (דף סט:) אומרת, שאנשי כנסת הגדולה ביטלו את יצר הרע של עבודה זרה. מה פירוש שביטלו את היצר? הם ביטלו את הכוח של העבודה זרה לעשות מופתים, וברגע שאין לעבודה זרה כח, אף אחד לא ילך לעבוד את הפסלים. וזה הפירוש מה שכתוב על שלמה: "וַיִּחַסֵּם ... מֵאֵיתָן הָאֲזָרְחִי" – שהוא אברהם אבינו, כי אברהם היה חכם גדול, שהבין כנגד כל החוכמות של הע"ז שבאותו הדור, שיש בורא לעולם ומנהיג לבריאה, וזכה להגיע לאמונה שלמה ואמיתית רק מכח חכמתו, ובכל אופן שלמה המלך היה חכם אפילו יותר ממנו.

משה רבינו עם כל חכמתו הבין שהעיקר הוא אמונה פשוטה

כח. מעלה שישית: "וְהִימָן" – ששלמה המלך היה חכם יותר מ'הימן'. ואומר שם המדרש: "הימן זה משה, שנאמר (במדבר יב, ז): "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא". (הגמ' בבא בתרא דף טו. אומרת שהיו שני הימן אחד מהמשוררים שבתהלים, ואחד שהוא משה). משה רבינו היתה לו מעלה גדולה של אמונה, עד שה' יתברך מעיד שיש לו אמונה גדולה מכולם – "בכל ביתי נאמן הוא". רק שעדיין לא כתוב בפירוש מה היתה החכמה של משה, רק כתוב שהיה בעל אמונה גדול. ועל כרחק צריך לומר, שאת חכמתו של משה רבינו אנחנו יודעים, רק הכוונה במדרש שהיה כל כך חכם, שחכמתו העצומה לא הפריעה לכל אמונתו הפשוטה. כי לפעמים דוקא אדם חכם, הוא נוטה להכיר ולדעת את ה' יתברך דרך חקירות וחכמות.

עוד בענין חכמת יוסף

וכן בענין שידוכים, כשהבן או הבת שלך גדלו, גמרו לינוק מהבית מה שהם צריכים לינוק, צריך לחתן אותם, כי כל הזמן שהם נשארים יותר אחרי שכבר גמרו לינוק מהבית מה שהם צריכים, הם רק יכולים להתקלקל, וכמו שתפוח שגמר לינוק מהעץ, אפילו שהוא נשאר בעץ הוא מתקלקל.

"בתך בגרה - שחרר עבדך ותן לה"

לה. מובא בגמרא (פסחים דף ק"ג) "בתך בגרה - שחרר עבדך ותן לה". כלומר, לא מדובר בנערה שהיא עדיין צעירה, שיש זמן לחפש לה את הבחור הכי טוב בישיבה לחתן, אלא מדובר בבת בוגרת (תקועה בשידוכים), לכן תחתן אותה מיד שאפשר, אפילו תשחרר את עבדך הכנעני ותתך לה, כי מי יודע מה יהיה מחר? וזה רמז לכל הרווקים והרווקות הבוגרים, שחושבים שיש להם את כל הזמן שבועולם לברור ולברור, ולחשוב למצוא את הכי מושלם, מושלם כזה שעדיין לא נכרא בעולם. וזו טעות נוראה, כי אסור לחכות, וכי אתה בעצמך בן מושלם? ולא רק זה כשמחכים יותר מדי רק נופלים לריקבון וקלקולים, וזה מוסר גדול.

היבוח בין פרעה לחרטומים

לו. כשיוסף פתר לפרעה את החלום פרעה התפעל ממנו ומאוד, ורצה למנות את יוסף להיות משנה למלך אמרו לו החרטומים: "עבד שקנאו רבו בעשרים כסף, תמשיל אותו עלינו? אמר להם: אתם רואים חצי דבר, אני רואה יותר טוב מכם, אני רואה בו גינוני מלכות, זה לא עבד זה בן של מלך. אמרו לפרעה: טוב אתה מבין יותר טוב מאיתנו. אבל יש עוד בעיה עם יוסף, יש חוק במצרים שהמלך צריך לדעת שבעים שפות, נראה אם הוא יודע. כתוב (תהלים פ"א, ו): "עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע" - ודורשת הגמרא (סוטה לו): איך ידע יוסף שבעים שפות? ש בא גבריאלי בלילה שלפני, ולימדו שבעים לשון.

ביצד הויכוח יוסף שידוע שבעים שפות

לוז. אמרו החרטומים, איך נדע שיוסף יודע שבעים לשון? אומר המדרש: שהחרטומים כתבו שבעים פתקים בשבעים שפות, וזרקו לו את כל הפתקים ליוסף, ובכל פתק כתבו משהו אחר בשפה שונה, ואמרו ליוסף תקרא את כל הפתקים ותסביר לנו מה כתוב. ואז הוא קורא את הפתק הראשון ומסביר להם איזה חכמה באותה שפה, וקורא את הפתק השני ומסביר להם, וכן הלאה, כל פתק הוא קורא ומסביר להם איזה חכמה באותה שפה. ובמדרש אחר כתוב עוד מבחן שעשו לו: שלפני פרעה היו ע' מדרגות, וכל מי שבא לדבר עם פרעה, כל שפה שהוא יודע, הוא עולה עוד מדרגה ומתקרב לפרעה.

יוסף יודע שפה אחת יותר - לשון הקודש

לח. וכשיוסף סיים להיבחן על כל השבעים שפות, הוא הגיע למדרגה השבעים ועמד לפני פרעה. ואז יוסף ניגש קרוב לפרעה והתחיל לדבר בלשון הקודש, ופרעה לא ידע לענות לו. מיד פרעה פחד שהמצרים לא יגלו שיוסף יותר חכם ממנו ויודע שעים ואחד שפות, ויקח את מלכותו. ולכן מיד פרעה השביע את יוסף שלא יגלה את הסוד. ולכן כתוב בזמן שיעקב אבינו נפטר, ויוסף ביקש מהם שיאמרו לפרעה שהוא מבקש לצאת לקבור אביו בארץ כנען.

לב. ולכאורה קשה הרי יש כמה פסוקים שמורים על חכמתו הגדולה של יוסף, ולמה המדרש בחר את הענין הזה שידע את כל השפות. הרי היתה לו חכמה איך שהוא פתר לשר המשקים והאופים ולפרעה את החלומות, ומייעץ לפרעה איך לשמור אוכל בשנות השבע. ופרעה מאוד מתפעל ממנו ואומר לעבדיו (שם מא, לח): "הֲנִמְצָא כָּזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ?" ואומר ליוסף (שם, לט): "אֲחֵרֵי הַיּוֹדִיעַ אֱלֹהִים אוֹתָךְ אֵת כָּל זֹאת אֵין נְבוֹן וְחָכֵם כְּמוֹךָ". וצריך לומר, שלא מצאנו כל כך את חכמת שלמה בענין פתירת חלומות, אמנם שלמה בעצמו חולם פעמיים חלומות צודקים ומקבל הבטחות גדולות של חכמה בחלום, אבל לא התייחד בפתירת חלומות, לכן מזכיר את הענין של שבעים שפות שבכל שפה יש חכמות של אלו השבעים לשון, שזו היתה חכמת יוסף, ובכל אופן שלמה היה יותר חכם.

ביצד רק התבואה של יוסף לא הרקיבה

לג. כתוב כשהגיעו שנות הרעב התקלקלה למצרים כל התבואה לגמרי, ולכן (שם מא, נה): "וַתִּרְעַב כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּצְעַק הָעָם אֶל פְּרֹעֶה לֵאמֹר וַיֹּאמֶר פְּרֹעֶה לְכָל מִצְרַיִם לְכוּ אֵל יוֹסֵף אֲשֶׁר יֹאמַר לָכֵם תַּעֲשׂוּ". מה היה הסיפור? המצרים צעקו לפני פרעה שאין לחם, והתלוננו על יוסף, כמו שפירשנו: "לפי שהיה יוסף אומר להם שימולו, וכשבאו אצל פרעה ואומרים כך הוא אומר לנו, אמר להם: זלמה לא צברתם בר, והלא הכריז לכם ששני הרעב באים?", אמרו לו: 'אספנו הרבה תבואה והרקיבה', ורק של יוסף נשארה. אמר להם פרעה: 'אם כן, כל מה שיאמר לכם תעשו - אפילו למול, שהרי גזר על התבואה והרקיבה, מה אם יגזור עלינו ונמות?!

ולמה התבואה של יוסף לא התקלקלה? כתוב (בראשית מא, מח): "וַיִּקְבֹּץ אֵת כָּל אֹכֶל שְׁבַע שָׁנִים... וַיִּתֵּן אֹכֶל בְּעָרִים אֹכֶל שְׁדֵה הָעִיר אֲשֶׁר סְבִיבֹתֶיהָ נָתַן בְּתוֹכָהּ", ופירשנו: "שכל ארץ וארץ מעמדת פירותיה ונותנין בתבואה מעפר המקום, ומעמיד את התבואה מלהירקב". מה עשה יוסף? הוא שמר את החיטה יחד עם האדמה שהיא גדלה בה, ומכל מקום שהביאו ממנו חיטה, הביאו גם מהאדמה שמאותו מקום, וכך נהגו לשמר פירות. כי ע"י שמפזרים מהעפר של התבואה שהיא בעצמה גדלה בה, זה משמר אותה מריקבון להרבה זמן. יוסף ידע שכשהתבואה תריח של האדמה שהיא גדלה בה, יהיה לה תחושה בדי אין אי שלה שהיא עדיין בשדה, וכך היא לא מתקלקלת, וברגע שמנתקים אותה ממקור חיותה, ומהסביבה שהיא גדלה בה, התבואה הזאת עתידה להתקלקל במשך הזמן עד שתירקב.

כל זמן שהדבר עוד גדול הוא לא מתקלקל

לד. הסוד הפנימי בדבר הזה הוא מאוד יפה. יש כלל בעולם הזה, כל פרי שהוא עדיין גדל, הוא לא מתקלקל, וברגע שהפרי מפסיק לגדול, הוא מתחיל לפתח ריקבון ומתקלקל. וזה מוסר לחיים, כשאדם חושב שהוא כבר מושלם ואין לו עוד מה ללמוד ולגדול, הוא מסוכן מיד להרקיב ולהתקלקל. אבל אם האדם מבין שעדיין אני צריך לגדול, הוא נשאר שלם ולא מתקלקל.

כפרה על חטא העגל בגלל רוב הזהב

מג. ויש דוגמא לזה, משה אומר לעם ישראל בתחילת ספר דברים תוכחות, ואחת מהן היתה (דברים א, א): "וְיָדִי זָקָב". ופירש"י: "הוכיחן על העגל, שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם, שנאמר: 'וּכְסָף הַרְבִּיתִי לָהֶם וְזֶהֱבָ עָשׂוּ לְבַעַל'" (הושע ב, ט). כשיש לאדם יותר מדי זהב, הוא יכול לחטוא, כמו שכתוב (דברים לב, ט): "וַיִּשְׁמַן יִשְׂרָאֵל וַיִּבְעֹט שְׂמֹנֶת עֵבֶיֶת בְּשֵׁית וַיִּטֵּשׂ אֱלֹהֵי עֲשָׂהוּ". וזה דוקא סיבה למחול לו, כי אתה נתת לו ניותר מדי, וכן כאן "וְדָדָע – בְּנֵי מְחֹל", כלומר, למה צריך למחול להם על כל כך הרבה חטאים, בגלל שהם היו מדי חכמים.

לשלמה צריך למחול יותר אפי' מדור המדבר

מד. וזה גם היה הענין בשלמה, מבואר בגמ' בסנהדרין ששלמה חטא בג' חטאים, שהרבה כסף וזהב, הרבה סוסים, והרבה נשים. ומבואר בגמ' (סנהדרין כא:): שדוקא בגלל חכמתו חטא שלמה, כי הוא סמך על עצמו, ואמר: 'אני ארבה ולא אסור'. והרי שהיה אנוס בגלל חכמתו, וא"כ יש כאן רמז יפה, למה מדגיש הפסוק דוקא כאן כשרוצה לומר את גדולת חכמת שלמה מדור המדבר, הוא מזכיר ואומר "וְדָדָע בְּנֵי מְחֹל" – ומרמז כמו שביארנו שלמה מחלו לדור המדבר בגלל שהיה להם הרבה מאוד דעה, ודוקא בגלל זה לפעמים חטאו. וזה גם לימוד זכות על שלמה, שהיה חכם יותר מהם, וא"כ מה שפגם בפגמים הנ"ל שהרבה סוסים ונשים, צריך למחול לו מכל שכן מדור המדבר, כי הוא היה יותר חכם מהם.

סיכום שמונת מדרגות החכמה של שלמה

מה. לסיכום כדי שזכור את שמונה המעלות של שלמה המלך שהיה חכם יותר משמונה מדרגות של חכמה. ונחזור בקצרה: א) "בְּחֹל אֲשֶׁר עַל שְׁפַת הַיָּם" – היה חכם יותר מכל ישראל. ב) "מְחַכְמַת כָּל בְּנֵי קְדָם" – יותר חכם מבני קדם שהיו חכמים בכשפים ובטייר שהיא חכמת ידיעת צפצופי עופות. ג) "וּמְכַל חֻכְמַת מְצַרִּים" – שהיו חכמים באסטרולוגיה לראות בכוכבים. ד) "וַיִּחְכַּם מִכָּל הָאָדָם" – יותר חכם מהאדם הראשון שידע לתת שמות לפי המהות של כל הבהמות והחיות. ה) "מֵאֲיֶתֶן הָאֲזָרְחִי" – זה אברהם שהבין מדעתו את שטות עבודה זרה. ו) "וְהִימֵן" – זה משה, שהשיג אמונה כל כך גדולה מכח חכמתו. ז) "וּכְכֹלֵל" – זה יוסף, שהכיר בכל השבעים לשון עם כל החכמות התלויות בהם. ח) "וְדָדָע בְּנֵי מְחֹל" – אלו בני דור המדבר שהיו כל כך חכמים, עד שהיה ראוי למחול ולסלוח להם על חטאיהם, רק בשביל חכמתם, דהיינו הלימוד זכות שיש עליהם שחטאו מחמת רוב חכמה, וזה שייך גם בשלמה המלך.

שלמה המלך ידע להביש שכל תחתון בשכל עליון

מו. אחרי הפסוק הנ"ל בשבח מעלת שלמה, כתוב (מלכים א' ה, יב): "וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מִשָּׁל וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה וְאֶלֶף". מה הנקודה של משל? רבינו הקדוש אומר בליקוטי מוהר"ן (תורה ל') שהדבר הכי גבוה זה לקחת שכל עליון ולצמצם אותו בתוך שכל תחתון – עד שגם התלמיד הפשוט יוכל להבין. זאת החכמה הכי גדולה של החכמים, כי רב חכם שאומר שיעור, ומבינים אותו רק גאוני עולם, זה לא מספיק, כי זה טוב רק לגאוני, החכמה האמיתית היא לקחת דברים

וכתוב (בראשית נ, ו): "וַיֹּאמֶר פְּרָעָה עֲלֵה וְקַבֵּר אֶת אָבִיךָ בְּאֶשְׁרֵי הַשְּׂבִיעִי" ואומרת הגמ' (סוטה לו): אם לא בשביל השבועה – לא הייתי מניחך, אבל ירא פרעה לומר ליוסף עבור על השבועה, שלא יאמר (יוסף) אם כן, אעבור על שבועה שנשבעתני לך פרעה, שלא אגלה על לשון הקודש שאני מכיר עודף על שבעים לשון, ואתה אינך מכיר בו, ע"כ. יוסף תמיד שמר לעצמו את ה'קלף', שאם פרעה יבלבל את המוח, הוא ישלוף לו את הקלף המנצח הזה.

דור דעה חטאו מרוב חכמתם

לט. המעלה השמינית: "וְדָדָע בְּנֵי מְחֹל", ואומר המדרש: "וְדָדָע" – זה דור המדבר שְׁהִיָּה בְּהֵן דְּעָה. "בְּנֵי מְחֹל" – שְׁמַחַל לָהֶם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה הַעֲגָל. וזה לא שני דברים, אלא "וְדָדָע בְּנֵי מְחֹל" – זה דבר אחד היינו דור המדבר ולכן לא כתוב עם ו' זבני מחול. כשקוראים בפרשיות שלנו בספר במדבר, על דור המדבר, ועל כל מה שחטאו, אדם חושב לעצמו, כל כך הרבה חטאו ובכל אופן כל פעם ה' סלח להם, על: חטא העגל, על תלונוט שאין מים ועל הלחם הקלוקל, ואז מתאווים בשר. ואחר כך חטא המרגלים, וחטא קרח, ומי מריבה, ואחר כך העם חטאו עם בנות מואב וכו'.

למי סולחים? לטפשים ולחכמים

מ. אבל הביאור בזה הוא מה שכתוב כאן "וְדָדָע בְּנֵי מְחֹל", דוקא מרוב חכמה חטאו, ונסביר את זה קצת: אנחנו רגילים לסלוח לשני סוגי אנשים – לטיפשים ולחכמים. לטיפש שעשה שטויות, סולחים, כי מה לעשות אין לו שכל ולכן הוא מסכן ועושה שטויות. וכן החכם הוא לא פחות בעייתי מהטיפש (ואולי יותר) כי הוא לפעמים עושה דברים לא טובים בגלל עודף החכמה שלו. עם מי ההורים מתמודדים – מי הילדים המאתגרים? הילדים הטיפשים והילדים החכמים.

מדוע חנה מבקשת ילד 'לא חכם ולא טיפש'

מא. חנה אמו של שמואל אומרת (שמואל א' א, יא) "וַנִּתְּתָה לְאִמָּתְךָ זֶרַע אֲנָשִׁים", והגמ' בברכות (דף לא:): דורשת בפסוק זה כמה דרשות, והאחרונה שבהם שיהיה ילד ממוצע בין האנשים – 'לא חכם ולא טיפש', כלומר שלא יהיה חכם מדי ולא טיפש מדי. ומילא ילד טיפש אני מבין למה לא. אבל גם ילד חכם מאוד זה קשה מאוד, יש פתגם שאומר: 'רציתם ילדים חכמים – קיבלתם, עכשיו תתמודדו! הילד החכם חושב שהוא מבין יותר טוב מההורים.

חטאי דור המדבר משום שהלכו אחר השכל

מב. וזהו "וְדָדָע בְּנֵי מְחֹל" – בגלל שדור המדבר שהיו 'דור דיעה' והיתה להם חכמה מיוחדת, וחקרו כל דבר בשכל שלהם, לכן הם הגיעו לחטאים: כי בעגל – הם הבינו שאפשר למשוך ממנו שפע של ממון ללא תלות בהקב"ה (פעם הארכנו בדרשה זו). ובמרגלים לא רצו להיכנס לארץ, כי הם הבינו שעדיף להישאר במדבר ולא ללכת לארץ ישראל (גם בזה הארכנו). וכן עדת קרח – דוקא פיקחותו הגדולה של קרח גרמה לבלבל את כולם. וטעו בו ישראל וחשבו שאולי הוא יותר חכם אפילו ממשה רבינו. וזהו "וְדָדָע בְּנֵי מְחֹל", דוקא בגלל שהם היו דור דעה וכל כך חכמים עם הרבה שכל, זה סיבה למחול להם, כי לפעמים השכל של האדם אונס את האדם ומבלבל אותו עד שמגיע לחטאים, ולכן צריך לסלוח לו.

ורוצה לשדד המערכות ולעשות פלאות. על בן בשעת התפלה צריך לסלק את הבושה, כמו שכתוב (תהלים כב, ה-ו) "בך בטחו אבותינו וכו' בטחו ולא בשו", כי על ידי הבושה שמתבטח מאתו יתברך, אי אפשר להתפלל, כי אם על ידי עזות, עכ"ל.

פרה אדומה מקשרת בין פשוטים לצדיקים ובין ישראל לה' ית'

נא. נמצא – מה מקשר בין הארו שבלבנון (שזה הצדיק הגדול) ל'אזוב' (שזה אנחנו האנשים הפשוטים). או בין ה' יתברך – בחינת ארו, בלין כל בני אדם – בחינת האזוב שבקיר, זה הבחינה של 'שני תולעת', שיש לנו עזות דקדושה בתורה ובתפילה. ואומר ר' נתן, שגם זה מלוּבש בסוד של פרה אדומה שמצות פרה אדומה מאחדת את כל שלושת הבחינות: את הצדיקים, ואת האנשים הפשוטים, וגם את בחינת 'עזות דקדושה' שהיא 'הממוצע המחבר' שיש בו מבחינת שניהם, ולכן היא המקשרת את כל שלושת הבחינות האלו ביחד. וא"כ ענין של פרה אדומה הוא לקשר את הכל ביחד, את העליונים עם התחתונים, ועי"ז נמשכת הטהרה.

מטהרת טמאים - את האיש הפשוט

נב. ועל זה נוסף עוד דבר יפה מהבעל שם טוב הקדוש, שאמר שכיון שהתורה היא נצחית, לכן כל מצוה שבתורה – גם מצוות ששייכות רק בזמן שבית המקדש קיים – נוהגות בפנימיות גם היום. ושאלו את הבעש"ט הרבה שאלות על הרבה מצוות, ובין כל השאלות, הם שאלו אותו איך נוהגת היום מצות פרה אדומה?

ענה להם הבעש"ט: כתוב על המלך יהושפט (דברי הימים ב' יז, ו): "ויגבה לבו בדרך ה'", יש ענין לגובה בדרכי השם, ולכאורה קשה הרי גאווה זה הדבר הגרוע ביותר? אלא לפעמים יש 'ענוה פסולה' – אני איש פשוט, לא יודע להתפלל, לא יודע ללמוד, ומרוב הלא יודע ולא ראוי, הוא לא עושה כלום בעבודת ה'. כל זה הוא ענוה של שקר, שאדם מרגיש את עצמו כמו טמא (טמאה מלשון אטום) – ומה אומרים למי שיש לו את זו הענוה פסולה? אומרים לו: "תטהר את עצמך, תגביה את עצמך" – תהיה בבחינת "ויגבה לבו בדרך ה'".

מטמאת את הטהורים - את האיש החשוב והגדול

נג. ויש אדם שהסיפור שלו בדיוק הפוך, הוא בן ישיבה, או אברך תלמיד חכם למדן, מחבר ספרים, יש לו אפילו סמיכה לרבנות. אבל הוא מלא גאווה, נכנס לבית הכנסת וחושב: 'מי ידמה לי ומי ישווה לי', ולכן אומרים לו: תוריד את עצמך, ותהיה שפל וענוי – אומר הבעש"ט: שזה הסוד של פרה אדומה. כי פרה אדומה יש בה בחינה של: "ויגבה לבו בדרך ה'", ולכן מי שהוא איש פשוט שלא מחשיב את עצמו, ויש לו ענוה פסולה – וזה בחינת הפרה שמטהרת את הטמאים. אדם שמרגיש את עצמו פשוט וטמא, הפרה מגביהה לבו בדרכי השם, כדי שיזכה להיות טהור. ומי שיש לו בעיה הפוכה, הוא אברך משי תלמיד חכם מצוי, הוא מלא יישות וגאווה, חס ושלוס הוא בבחינת (משלי טז, ה): "תועבת ה' כל גבה לב", הוא לא בבחינת "ויגבה לבו בדרך ה'", זה יגרום לו להיות טמא לגמרי ח"ו, וזה מה שפרה מטמאת את הטהורים, וזה הסוד הנפלא של פרה אדומה שנוהג גם היום.

שבת שלום ומבורך. עריכה: ליאור גבע

הכי עמוקים, ולהסביר אותם עד שכל ילד יוכל להבין, ולכן החכמה הגדולה זה לדעת לעשות צמצום, לקחת שכל עליון, ולצמצם אותו, ולהכניס אותו בשכל תחתון של משלים, ע"י משלים כולם מבינים. ושם בתורה (אות ד') אומר רבינו, ששלמה המלך זכה לשכל הזה.

הרמזים בעץ ארז ובאזוב

מז. בליקוטי הלכות (הל' בשר ודם ה"ה אות כו') אומר רבי נתן: שזו הבחינה של 'פרה אדומה'. כתוב (במדבר יט, ו) "ולקח הפהין עץ ארז, ואזוב, ושני תולעת – והשליך אל תוך שרפת הפרה". וההסבר בפנימיות: אומר ר' נתן שם: עץ ארז, ואזוב, (אזוב זה זעיר שהוא שיש קטן, והעני הפשוט אוכל לחם שמן וית וזעיר), זה בחינת שכל עליון ושכל תחתון, כי ארז גבה מפל אילנות – זה בחינת שכל עליון, שהוא בחינת השגת הצדיק הגדול, כי הצדיק נקרא (מלכים א-ה, יג): "ארז אשר בלבנון" וכו'. "צדיק בתמר ופרח בארז בלבנון ישגה" (תהלים צב, יג). ואזוב הוא נמוך מאד – זה בחינת הקטנים הנמוכים מאד, שהצדיק בעצם עמקות חכמתו הגדולה – הוא מצמצם שכלו משכל עליון לשכל תחתון, עד שמכניס גם בהם השגות אלקות, ע"כ.

תולעת שני מקשרת את ההפכים

מח. אבל שני אלו לא מספיקים, צריך להביא 'שני תולעת', ומבואר במשנה בפרה (ג, יא) שקושרים את הארז עם האזוב ביחד עם צמר צבוע בצבע אדום של תולעת שני. 'תולעת שני יש בה שני הפכים. מצד אחד שני – זה צבע אדום, צבע אדום מסמל עוצמה וגבורה. ומצד שני תולעת מסמלת על חולשה וענוה דוד המלך אמר (תהלים כב, ו): "ואנכי תולעת ולא איש חרפת אדם וכזוי עם" – ולכן "ישני תולעת" – יש בה הפכים של עליון ותחתון, ולכן היא 'ממוצע מחבר' בין הארז שבלבנון הגבוה, ובין האזוב שבקיר הנמוך.

'שני תולעת' - 'עזות דקדושה'

מט. ואומר ר' נתן: בחינת 'שני תולעת' – שהוא מקשר הארז עם האזוב – זה בחינת העזות דקדושה, שעל-ידיה עקר התורה והתפלה, כי כל אחד בפני עצמו דקדושה – בן זוכה לתורה וכמו בן היא תפלתו, עכ"ל. ענין זה מבואר באריכות בתורה ל' הנל שכדי להשיג מהרב תורה והשגות בקדושה, צריך שיהיה לו עזות דקדושה כלפי הרב, כי מי שהוא ביישן – לא יכול ללמוד תורה, כמו שאמרו (אבות ב, ה): "ולא הביישן למד", ולכן צריך עזות דקדושה כדי לשאול מהרב את כל השאלות והספקות שאתה צריך להבין.

גם לתפילה צריך 'עזות דקדושה'

נ. גם כדי להתפלל לפני השי"ת, אומר רבינו שם: שאי אפשר להתפלל אם אין לך עזות דקדושה. וז"ל (שם אות ח'): אי אפשר לעמוד להתפלל לפני השם יתברך כי אם על ידי עזות. כי כל אחד לפנים מה דמשער בלביה את גדלת הבורא יתברך שמו, כמו שכתוב (משלי לא, כג) "נודע בשערים בעלה" – כל חד לפנים מה דמשער בלביה (והר ורא קג), וכל אחד לפי ערכו שמשער בלבו את גדלת הבורא יתברך שמו, איך אפשר לו לעמוד ולהתפלל לפניו. ובפרט התפלה שהיא פלאות, דהיינו שדוד המערכות, שהמערכות מחיבין בך, וכל פוכב ומזל קבוע על משמרתו ומערכה שלו, כפי מה שסדרם הבורא יתברך שמו, שיהיו קבועים ומסדרים בך וכה, והוא בא בתפלתו